

Praćenje suđenja za ratne zločine - Jamstvo procesa suočavanja s prošlošću i održivosti pravosudnih reformi u Hrvatskoj

Osijek, Zagreb, 24. prosinca 2013.

Dvotjedni izvještaj o suđenjima za ratne zločine

Prvostupanjska presuda za zločine nad Srbima u Sisku – Milankoviću 8 godina zatvora, Bošnjak oslobođen

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku 9. prosinca 2013. nepravomoćno je proglasilo krivim Vladimira Milankovića, po tzv. garantnoj odgovornosti, za ratne zločine počinjene na sisačkom području 1991. i 1992. godine i osudilo ga na osam godina zatvora, dok je Dragu Bošnjaka oslobodilo optužbi.

Da bi istraživanje sisačkih zločina, obilježenih uhićenjima, zlostavljanjima, premlaćivanjima i brutalnim ubojstvima srpskih civila iz Siska i okolice, te ratnih zarobljenika, podmetanjima eksploziva pod vozila te miniranjima stambenih i poslovnih objekata građana srpske nacionalnosti, uopće bilo moguće, Vrhovni sud Republike Hrvatske (VSRH) predmet je morao delegirati u Osijek.

O ratnim zločinima počinjenima u Sisku dugi niz godina govorili su tek neki članovi obitelji žrtava, predstavnici pojedinih civilnih organizacija i rijetki mediji. Utjecaj i moć Đure Brodarca, protiv kojeg je također pokrenut kazneni postupak, no koji je preminuo tijekom istrage, bili su preveliki, a pravosuđe u Sisku bez snage i/ili volje da istraži zločine i procesuirá nalogodavce i počinitelje.

Postupkom provedenim pred Županijskim sudom u Osijeku do punog izražaja došli su razmjor i bestijalnost zločina počinjenih u Sisku. Iako je presudom obuhvaćen tek dio žrtava usmrćenih u Sisku (25), ova presuda predstavlja okvir za daljnje istraživanje i procesuiranje neposrednih počinitelja zločina.

Omalovažavanje državne himne i veličanje nepravomoćno osuđenog Milankovića

Nakon objave presude podržavatelji optuženih u sudnici zapjevali su hrvatsku himnu. Među njima su se nalazili i umirovljeni general Mladen Mikolčević i predsjednik osječkog Gradskog vijeća Anto Đapić. Mikolčević je izjavio novinarima kako su to napravili jer se “ovdje sudi hrvatskom heroju”.

Takva gesta predstavlja zloupotrebu hrvatskih državnih simbola te vrijeđa domoljubne osjećaje svih hrvatskih građana koji ni na koji način nisu povezani sa činjenjem ratnih zločina. Zabrinjavajući je svaki pokušaj prikazivanja da su zločini počinjeni u ime Hrvatske, no to je, nažalost, trenutna realnost hrvatskog društva.

Problemi u suradnji Hrvatske i Srbije

a) Primjena Zakona o ništetnosti u praksi – odbijen zahtjev za nagodbom supruge ubijenog civila u postupku za naknadu štete jer presuda srbijanskog suda ne proizvodi pravne učinke u Hrvatskoj

Općinsko državno odvjetništvo u Bjelovaru 12. srpnja 2013. odbilo je zahtjev Ane Slijepčević, supruge ubijenog Petra Slijepčevića, za mirnim rješenjem spora u kojemu ona od Republike Hrvatske potražuje naknadu nematerijalne štete

Projekt je financiran u sklopu EIDHR programa Europske unije za Republiku Hrvatsku.

Sadržaj izvještaja isključiva je odgovornost organizacija civilnog društva i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

zbog usmrćenja svoga supruga. Obrazlažući odluku, zamjenica općinske državne odvjetnice navela je da je zahtjev Ane Slijepčević neosnovan, jer presuda Višeg suda u Beogradu, kojom je u rujnu 2011. pripadnik ZNG-a Veljko Marić osuđen na 12 godina zatvora zbog ratnog zločina počinjenog usmrćenjem srpskog civila Petra Slijepčevića, prema *Zakonu o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije* ništetna i ne proizvodi pravne učinke.¹

Iako su brojni pravni stručnjaci upozoravali na štetnost zakona koji proglašava ništetnim i bez pravnog učinka sve pravne akte bivše JNA, njezinih pravosudnih tijela, pravosudnih tijela bivše SFRJ i Republike Srbije koji se odnose na Domovinski rat u Hrvatskoj, u kojima su osumnjičeni, optuženi i/ili osuđeni državljani RH za kaznena djela ratnih zločina, a predsjednik Josipović još je u prosincu 2011. zatražio od Ustavnog suda RH ocjenu suglasnosti *Zakona o ništetnosti* s Ustavom, taj je zakon i dalje na snazi, a Ustavni sud o predsjednikovom zahtjevu do danas nije odlučio.

Veljka Marića, jedinog pripadnika hrvatskih postrojbi koji je osuđen u Srbiji, u javnosti se predstavlja žrtvom neosnovanog progona srbijanskog pravosuđa. Mediji pri tome redovno prešućuju činjenicu da je zbog istog zločina protiv njega, nakon provedene istrage, u siječnju 2011. godine optužnicu podiglo i Županijsko državno odvjetništvo (ŽDO) u Osijeku.

Marić se trenutno nalazi na odsluženju zatvorske kazne u Sremskoj Mitrovici. Srbijanska pravosudna tijela ne odobravaju zahtjev da kaznu odsluži u Hrvatskoj, jer ga se u Srbiji sumnjiči i za zlostavljanja u prostorijama Srednjoškolskog centra u Grubišnom Polju, koje je ZNG koristio kao pritvor, te ubojstvo dvije osobe, u Grubišnom Polju i Ivanovom Selu.

Za njegovo odsluženje kazne u Hrvatskoj zalagali su se i predsjednik Josipović i ministar branitelja Matić, prilikom nedavnog službenog posjeta Srbiji. No s obzirom da hrvatski pozitivni pravni propisi (čitaj: *Zakon o ništetnosti*) ne priznaju pravne akte srbijanskih pravosudnih tijela koji se odnose na rat u Hrvatskoj, postavljamo pitanje temeljem koje presude bi Veljko Marić služio kaznu u Hrvatskoj, kad presuda donesena u Srbiji u Hrvatskoj ne proizvodi pravne učinke?

b) Hrvatski *Zakon o ništetnosti* i srbijanski *Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine* – uzrok prijepora i međusobnih optužbi

Zakon o ništetnosti predmet je brojnih kritika srbijanskih, kao i dijela hrvatskih pravnih stručnjaka. Zamjerke se upućuju i srbijanskom *Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine*, kojim je propisano da su državna tijela Republike Srbije nadležna za vođenje postupaka za kaznena djela ratnih zločina koja su izvršena na području bivše SFRJ, bez obzira na državljanstvo počinitelja. Prema stajalištu hrvatske strane, njime je pretjerano proširena kaznena vlast Republike Srbije.

Unatoč naporima tužiteljstava u jačanju regionalne suradnje u procesuiranju zločina², neriješavanje ranije spomenutih prijepora i izostanak konkretnih sporazuma od strane političkih elita Hrvatske i Srbije koči efikasnije procesuiranje ratnih zločina. Političke vrhuške ne ulažu dovoljno napora kako bi se stvorili pravni okviri i društveno ozračje u kojemu bi se ostvario potpuni profesionalni integritet tužitelja i sudaca, lišen ikakvog političkog utjecaja.

¹ *Zakon o ništetnosti*, u javnosti nazvan *Lex Šeks*, donesen je krajem 2011. godine na inicijativu tada vladajućeg HDZ-a. Njegovi zagovaratelji obrazlagali su da je povod njegovog donošenja osuda Veljka Marića na Višem sudu u Beogradu te optužnica protiv Vladimira Šeksa, Branimira Glavaša, Ivana Vekića, Tomislava Merčepa i još 40 osoba koju je Vojno tužilaštvo JNA podiglo 1992. godine.

² Dana 15. prosinca 2013. Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske Mladen Bajić, Glavni tužitelj BiH Goran Salihović i Glavni tužitelj za ratne zločine Srbije Vladimir Vukčević dogovorili su razmjenjivanje časnika za vezu, s ciljem poboljšanja međusobne komunikacije te učinkovitijeg procesuiranja počinitelja ratnih zločina. To je bio prvi zajednički sastanak nakon potpisivanja bilateralnih protokola o suradnji u procesuiranju ratnih zločina ranije ove godine.

Nužnost ujednačavanja/približavanja u postupanju hrvatskih i srbijanskih pravosudnih tijela

Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije (TRZ) odbilo je postupiti po optužnicama ŽDO-a u Osijeku protiv visokih oficira JNA – Aleksandra Vasiljevića i Miroslava Živanovića za zločine u srbijanskim logorima te Enesa Tase za zločine u Dalju. Iako hrvatsko i srbijansko tužiteljstvo imaju suverena prava odlučiti hoće li poduzeti kazneni progon u svakom pojedinom slučaju, različite odluke, donesene u gotovo identičnim pravnim sistemima Hrvatske i Srbije, izazivaju sumnju u postupanje lišeno političkog utjecaja.

Samo 5 od 150 optuženih za ratne zločine u Republici Srbiji od 2003. do 2013. nalazi se na srednjim ili visoko rangiranim zapovjednim pozicijama. TRZ ne primjenjuje institut zapovjedne odgovornosti, kako je reguliran na MKSJ, jer to kazneno djelo nije propisano kaznenim zakonom koji se primjenjuje u postupcima za ratne zločine, ali ni institut tzv. garantne odgovornosti zapovjednika, kako to, prisiljeni nakon ustupanja predmeta optuženih Ademija i Norca sa MKSJ, čine tužiteljstva i sudovi u RH. Time su procesuiranja zločina u Srbiji svedena na slučajeve pojedinačnih incidenata, a potpuno su netaknuti visokopozicionirani organizatori sistemski počinjenih zločina.³

Nakon dostave predmeta iz BiH u Splitu započinje istraga zločina počinjenih u Hercegovini

ŽDO u Splitu preuzelo je postupke protiv trojice hrvatskih državljana osumnjičenih za ratne zločine počinjene na području Hercegovine 1993. godine.⁴

Dana 10. prosinca 2013. priveden je Ivan Hrkač zvan Čikota, bivši pripadnik „Kožnjene bojne“ haaškog osuđenika Mladena Naletilića Tute. Prema priopćenju ŽDO-a u Splitu od 11. prosinca 2013., naloženo je provođenje istrage zbog osnova sumnje da je u više navrata tukao trojicu zarobljenih Bošnjaka, pripadnika Armije BiH. Postoje i osnove sumnje da je fizički zlostavljao osmoricu bošnjačkih civila, a od zadobivenih ozljeda jedan je civil (rođ. 1936.) preminuo. Troje civila prisiljavao je na međusobne spolne odnose prijeteći im ubojstvom.

Tužiteljstvo je tražilo određivanje istražnog zatvora, no sudac istrage odlučio je da će se Hrkač u nastavku postupka braniti sa slobode, uz zabranu napuštanja boravišta i obvezu tjednog javljanja policiji. Na takvo rješenje tužiteljstvo je najavilo žalbu.

Nekoliko dana potom isto tužiteljstvo donijelo je rješenje o provođenju istrage protiv Željka Rodina i Maria Marića, koje se sumnjiči za ponižavanje i fizičko i psihičko zlostavljanje većeg broja bošnjačkih civila u logorima. Tereti ih se da su time prouzrokovali smrt zatočenog civila Bošnjaka (rođ. 1959.). Protiv njih je određen istražni zatvor.

Pravomoćno oslobođeni časnici Hrvatske vojske optuženi za palež dvaju srpskih potpapučkih sela

Žalbeno vijeće VSRH 31. listopada 2013. potvrdilo je prvostupanjsku presudu Županijskog suda u Bjelovaru kojom su časnici HV-a Ivan Husnjak i Goran Sokol oslobođeni optužbe da bi počinili kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Njih dvojicu se po tzv. garantnoj zapovjednoj odgovornosti teretilo zbog paleži potpapučkih sela Pušina i Slatinskog Drenovca. Bila je to prva optužnica protiv pripadnika hrvatskih postrojbi za ratni zločin koji je počinjen uništenjem imovine – bez ljudskih žrtava ili zlostavljanja.

Do danas nije utvrđeno tko su neposredni počinitelji paleži Pušina i Slatinskog Drenovca pa nakon ove oslobađajuće presude za ovaj zločin nitko nije osuđen.

³ Podatke i ocjenu o procesuiranju ratnih zločina u Srbiji na Tribini „Suočavanje sa prošlošću i regionalni procesi tranzicione pravde“, održanoj 2. prosinca 2013. u Beogradu, iznijela je Marijana Toma iz Fonda za humanitarno pravo.

⁴ Identitet ovih osumnjičenika tužiteljstvo nije objavilo, no njihova imena i prezimena objavilo je više medija.

Ustavni sud Srbije ukinuo presudu za Ovčaru

Prema pisanju brojnih medija, Ustavni sud Srbije sredinom prosinca usvojio je ustavnu žalbu Saše Radaka, osuđenog na 20 godina zatvora zbog sudjelovanja u likvidaciji 200 ranjenika, bolesnika i medicinskih radnika iz vukovarske bolnice na poljoprivrednom dobru Ovčara 20./21. studenoga 1991. godine.

Navodno su gotovo identične ustavne žalbe podnijeli i Predrag Milojević i Miroslav Đanković, osuđeni na 20 godina zatvora, Milan Lančuzanin, osuđen na 6 godina, i Predrag Dragović, osuđen na 5 godina.

Navodno je Ustavni sud uvažio tvrdnje Saše Radaka o povredi prava na pravično suđenje, jer je isti sudac bio član sudskih vijeća koja su odlučivala u različitim stadijima postupka.

Na fotografiji snimljenoj na Drvenoj pijaci u Vukovaru nekoliko dana prije pada grada zabilježeno je odvođenje civila Slavka Batika (treći s lijeva, oslonjen na štap) po pripadnicima srpskih paravojnih formacija. Saša Radak zvani Cetinje na fotografiji se nalazi prvi s lijeva. Batiku se od tada gubi svaki trag. Jedan je od 1664 osobe koje se još uvijek vode kao nestale za vrijeme Domovinskog rata. Zbog odvođenja i ubijanja Batika teretilo se Slobodana Raića (drugi s lijeva, u SMB uniformi, sa šljemom na glavi). Optužnica je tijekom tog postupka više puta mijenjana. Na koncu je Raić osuđen na 2 i pol godine zatvora zbog nečovječnog postupanja prema protuzakonito zarobljenom Batiku, jer mu je propustio osigurati liječničku pomoć.

Nastavljen postupak za zločin u Gruborima

Na Županijskom sudu u Zagrebu 16. prosinca nastavljena je glavna rasprava u predmetu Frane Drlje i Bože Krajine, pripadnika hrvatskih postrojbi (ATJ Lučko) optuženih za zločin u Gruborima, u kojima je 25. kolovoza 1995. godine, za vrijeme akcije čišćenja terena pod nazivom „Oluja obruč“, ubijeno šestero starijih mještana srpske nacionalnosti te je spaljena većina kuća i gospodarskih objekata.

Svjedočio je Aleksandar-Saša Milošević, tadašnji djelatnik UN-ovog Centra za ljudska prava, a sadašnji zamjenik predsjednika Srpskog narodnog vijeća.

Saša Milošević je s djelatnicima UN-a ušao u Grubore odmah nakon pokolja. *"Nekim žrtvama pokolja glave su bile izmasakrirane, potpuno razlupane"*, izjavio je. Dva su leša izvukli iz kuće zahvaćene vatrom kako ne bi izgorjeli. Pronašli su pet mrtvih tijela, od ukupno šestero stradalih. O svemu su obavijestili hrvatsku vlast - prvo časnika za vezu, a zatim i zapovjednika Zbornog područja Knin generala Ivana Čermaka. *"Čermak je prvo negirao da se išta dogodilo, a u drugom razgovoru je rekao da je obaviješten da je tamo bila operacija čišćenja terena, na što smo mi izrazili čuđenje jer je čitavo područje dulje vrijeme bilo pod kontrolom hrvatskih vlasti"*, kazao je Saša Milošević.

Rasprava bi trebala biti nastavljena 14. i 20. siječnja 2014. godine. Generali Mladen Markač i Ivan Čermak, koji su na MKSJ pravomoćno oslobođeni optužbi da su zajedno s tadašnjim hrvatskim političkim vrhom sudjelovali u udruženom zločinačkom pothvatu s ciljem trajnog protjerivanja srpskog stanovništva s područja tzv. Republike Srpske Krajine, trebali bi svjedočiti u prvom terminu. Saslušanje Joška Morića, bivšeg pomoćnika ministra unutarnjih

Projekt je financiran u sklopu EIDHR programa Europske unije za Republiku Hrvatsku.

Sadržaj izvještaja isključiva je odgovornost organizacija civilnog društva i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

poslova, Marijana Benka, bivšeg ravnatelja policije, Smiljana Reljića, nekadašnjeg šefa SZUP-a, i Milijana Brkića, sadašnjeg glavnog tajnika HDZ-a, očekuje se 20. siječnja 2014. godine.

Mladen Markač do sada nije svjedočio jer je postojala mogućnost revizije njegove oslobađajuće haaške presude. Nakon isteka roka u kojem je haaško tužiteljstvo moglo zatražiti reviziju presude, zbog zločina počinjenih u Gruborima i dan potom u Ramljanima Markač bi trebao svjedočiti dva puta – na glavnoj raspravi u postupku koji se vodi protiv Drlje i Krajine te u istražnom postupku koji se vodi protiv Željka Sačića.

